

"Πάμε" βιβλιοθήκη; εκπαιδευτικό πρόγραμμα για παιδιά

Σταύρος Γρόσδος
2° Πειραματικό Δημ. Σχολείο Π.Τ.Δ.Ε. του Α.Π.Θ.

ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Η δραστηριότητα με θέμα τη βιβλιοθήκη απευθύνεται στους μαθητές/τριες των μεγαλύτερων τάξεων του δημοτικού σχολείου (τάξεις Δ', Ε' και ΣΤ'). Προβλέπεται να διαρκέσει 11 ώρες, με δραστηριοποίηση μέσα κι έξω από τη σχολική αίθουσα. Τα ώρες είναι δομημένα με τέτοιο τρόπο, ώστε να είναι αυτόνομα. Αυτό σημαίνει ότι ο δάσκαλος/α μπορεί να επιλέξει και να εφαρμόσει κάποια απ' αυτά και άλλα όχι. Και επιπλέον να αυξομειώσει τη διάρκειά τους. Βέβαια κύρια δραστηριότητα αποτελεί η επίσκεψη των παιδιών στη βιβλιοθήκη. Τα μέσα και τα υλικά που χρησιμοποιούνται είναι αποσπάσματα βιβλίων, άρθρα περιοδικών, λογοτεχνικά βιβλία για παιδιά, έντυπα βιβλιοθηκών, κατάλογοι εκδοτικών οίκων, αφίσες, μαγνητόφωνο, εικαστικό υλικό.

Η δραστηριότητα επιδιώκει δυο βασικούς στόχους:

Τα παιδιά να προσεγγίσουν τους χώρους και να μυηθούν με τις λεπουργίες της βιβλιοθήκης, να γνωρίσουν τους ανθρώπους που εργάζονται μέσα στη βιβλιοθήκη, να νιώσουν το ευχάριστο ξάφνιασμα μιας βιβλιοθήκης που προσφέρει ερεθίσματα για παιχνίδια και δημιουργική δράση και να γνωρίσουν την ποικιλία και τη χρησιμότητα των βιβλίων. Γιατί "η βιβλιοθήκη με τα κλειδωμένα ράφια, τα απρόστα στον αναγνώστη ράφια, και το σοφό - παντογνώστη βιβλιοθηκάριο που γνωρίζει (;) απ' έξω κι ανακατωτά τα βιβλία πάνω στο κάθε θέμα και τη θέση τους στα ράφια, με τη δικαιοδοσία και την ψυχολογία του Κέρβερου ενάντια στον εισβολέα του βασιλείου του, έχει εκλείψει τελειωτικά".¹

Η δημιουργία στην τάξη επικοινωνιακών συνθηκών για τη χρήση της γλώσσας, η προσέγγιση διαφόρων μορφών λόγου (όχι μόνο λογοτεχνικών κειμένων), η προφορική και γραπτή έκφραση των παιδιών μέσα από τη συμμετοχή σε δράσεις (προφορικός λόγος και γραπτά κείμενα προέρχονται από τις άμεσες εμπειρίες των παιδιών και έχουν φυσικούς, πραγματικούς αποδέκτες).

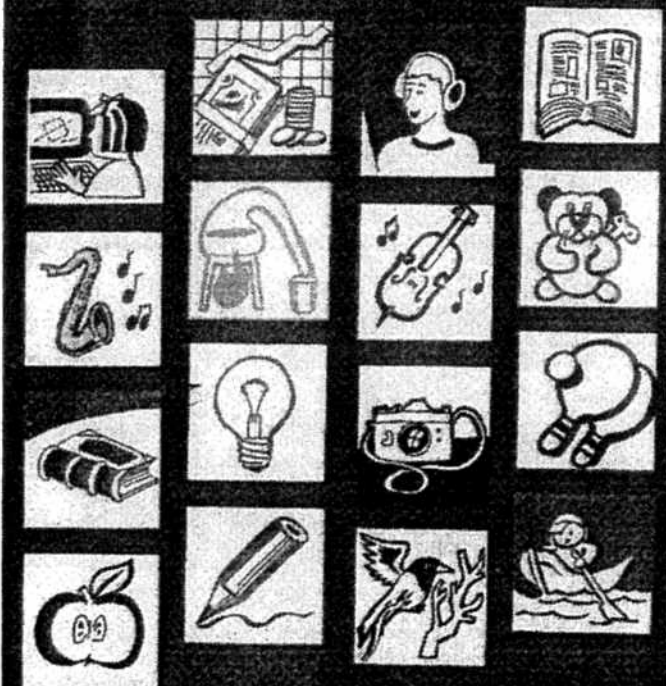
Η ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ²

Πολύ συχνά διαπιστώνουμε στη σχολική αίθουσα τα παιδιά να αντιμετωπίζουν αδιάφορα το γλωσσικό μάθημα. Η διδακτική πορεία που ακολουθείται είναι ομοιόμορφη.

Με τον τρόπο αυτό μια σχολική μέρα δε διαφέρει καθόλου από την προηγούμενη. Τα κείμενα, μιας μόνο μορφής (συνήθως αποσπάσματα λογοτεχνικών βιβλίων) αγνοούν τη γλωσσική ποικιλία και είναι ανιαρά γιατί τα παιδιά δεν μπορούν να ταυτιστούν συναισθηματικά μ' αυτά, αφού είναι τεχνητά δημιουργήματα και δεν εξυπηρετούν τις ανάγκες επικοινωνίας των παιδιών. Τα ίδια κείμενα χρησιμοποιούνται για την άντληση γλωσσικών φαινομένων, αλλά και για ασκήσεις ανάγνωσης και κατανόησης. Ο μαθητής/τρια διαβάζει και ο δάσκαλος/α ακούει και διορθώνει. Η κατανόηση των κειμένων γίνεται με ερωτήσεις, στις οποίες οι απαντήσεις, τις περισσότερες φορές, είναι αυτονόητες. Η ανάγνωση και η κατανόηση γίνεται αυτοσκοπός. Η μαγεία και η απόλαυση της ανάγνωσης έχουν καταργηθεί γιατί το λογοτεχνικό κείμενο έχει μετατραπεί σε άσκηση. Η προφορική έκφραση των μαθητών είναι περιορισμένη και εξαντλείται στις ερωτήσεις του δάσκαλου και τις απαντήσεις των

ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

παιδιών. Η απουσία γνήσιου διαλόγου και αυθόρμητης έκφρασης των παιδιών είναι φανερή. Οι ασκήσεις δομής (γραμματικές ασκήσεις) περιορίζονται στη συμπλήρωση καταλήξεων ή λέξεων. Τα κείμενα, "σκέφτομαι και γράφω" που γράφουν τα παιδιά δεν έχουν κανένα επικοινωνιακό στόχο. Δεν προέρχονται από τις άμεσες εμπειρίες και ανάγκες των παιδιών, γράφονται για να αξιολογηθούν και να βαθμολογηθούν από το δάσκαλο, χωρίς φυσικό αποδέκτη. Καταντούν έτσι ουδέτερα και αδιάφορα. Και σε παράφραση: "σκέφτομαι, σκέφτομαι, αλλά δε γράφω".

Το ξεπέραςμα των γνωστών προσεγγίσεων γνωριμίας της γλώσσας και του παραδοσιακού τύπου ασκήσεων, οι οποίες στερούν τη γλώσσα από την επικοινωνιακή της διάσταση και καταντούν τη γλωσσική διδασκαλία ρουτίνα, προϋποθέτει τη δημιουργία μέσα και έξω από την τάξη επικοινωνιακών συνθηκών στα πλαίσια των οποίων τα παιδιά θα χρησιμοποιούν τη γλώσσα. Είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός δραστηριοτήτων στις οποίες οι μαθητές/τριες εμπλέκονται αντιμετωπίζοντας προβλήματα που πρέπει να επιλύσουν, π.χ. η δημιουργία της βιβλιοθήκης της τάξης, κι ακόμα η συμμετοχή σε άμεσες και σκόπιμες ή

επινοούμενες εμπειρίες, όπως είναι η επίσκεψη σε μια βιβλιοθήκη.

Οι δραστηριότητες έχουν ομαδικό χαρακτήρα για να ευνοούνται οι διαπροσωπικές σχέσεις. Επιτρέπουν να εναλλάσσονται διάφορες μορφές λόγου. Τα παιδιά έρχονται σε επαφή με μια ποικιλία κειμένων (λογοτεχνικά, εφημερίδες και περιοδικά, διακηρύξεις, προσκλήσεις, διαφημίσεις, αφίσες, οδηγίες, κανονισμούς, επιστολές κ.ά.). Και επιπλέον υπάρχει ένα διαδοχικό πέρασμα από την προφορική στη γραπτή έκφραση και το αντίστροφο. Η έκφραση και το διάβασμα προκύπτουν από τη δράση των μαθητών/τριών. Ακούν τις απόψεις των συμμαθητών/τριών τους, κρίνουν, διατυπώνουν και υποστηρίζουν τις δικές τους απόψεις, διαβάζουν τα κείμενά τους για να ακουστούν από τους άλλους, γράφουν κάπου για να διαβαστούν. Όλα τα παραπάνω είναι ανάγκες και όχι τεχνητές διαδικασίες. Τα παιδιά, όχι μόνο παράγουν τα ίδια προφορικό και γραπτό λόγο, αλλά κατανοούν και το λόγο των άλλων, γιατί πρέπει να ακούσουν τις απόψεις τους, να συζητήσουν μαζί τους, όλοι μαζί να λύσουν προβλήματα. Πολλές φορές θα καταφύγουν σε γραπτές πηγές για να αντλήσουν πληροφορίες σχετικές με τα θέματα που ερευνούν, θα αναζητήσουν τις πηγές της γνώσης κι έτσι εθίζονται σε ερευνητικές διαδικασίες.

Τα παιδιά ασκούνται στον προφορικό λόγο συνομιλώντας με τους συμμαθητές/τριες τους και συμμετέχοντας σε γνήσιους διαλόγους, όπου όλες οι πλευρές εκθέτουν τις απόψεις τους. Συζητούν, επιχειρηματολογούν, συνοψίζουν, ανακοινώνουν, παρουσιάζουν, παίρνουν συνεντεύξεις. Ο κύκλος των συνομιλιών διευρύνεται με αυθεντικούς λαϊκούς ανθρώπους, π.χ. ένα λαϊκό ζωγράφο, ένα πηλοπλάστη, το φούρναρη του παραδοσιακού φούρνου ή τον παππού τους, αλλά και με ειδικούς, όπως ο βιβλιοθηκάριος, ο φύλακας του μουσείου και ο αρχαιολόγος. Τα παιδιά ασκούνται στην ανάγνωση και την κατανόηση κειμένων διαβάζοντας σιωπηρά, μία ή περισσότερες φορές, αυθεντικά κείμενα για να αντλήσουν στοιχεία και πληροφορίες, που θα τους χρησιμεύσουν στο σχεδιασμό κάποιας δράσης ή την αντιμετώπιση ενός προβλήματος. Διαβάζουν, επίσης, φωναχτά τα δικά τους κείμενα, για να τα ανακοινώσουν στους άλλους και να συζητηθούν. Για την καλλιέργεια της γραπτής έκφρασης τα παιδιά γράφουν κείμενα, όπως αφηγήσεις, περιγραφές, επιστολές, προσκλήσεις, διαμαρτυρίες, διαφημίσεις κ.ά. Όλα τα κείμενα έχουν ένα φυσικό αποδέκτη και περιέχουν ένα μήνυμα. Γράφονται για να διαβαστούν από κάποιους. Τα κείμενα μπορούν να απευθύνονται στους γονείς των παιδιών, στο διευθυντή του σχολείου, στους συμμαθητές τους ή τα παιδιά άλλου σχολείου, στους τοπικούς άρχοντες, στην τοπική κοινωνία, να δημοσιευτούν στις τοπικές εφημερίδες ή περιοδικά κι άλλα πολλά. Η επεξεργασία του προφορικού και του γραπτού λόγου των παιδιών δε σταματά με τη διόρθωσή του αλλά συνεχίζεται με την αναζήτηση εναλλακτικών τρόπων που θα

μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν. Πώς αλλιώς θα μπορούσε να ειπωθεί ή να γραφτεί μια φράση; Εκπληρώνει τις επικοινωνιακές συνθήκες για τις οποίες γράφτηκε; Τα παιδιά μαζί με το δάσκαλο/α σχολιάζουν, επισημαίνουν τις αδυναμίες, εξηγούν. Ο σχολιασμός αφορά τη στίξη, την ορθογραφία, τη μορφολογία, το λεξιλόγιο, τη διατύπωση, τη συνοχή του κειμένου, οτιδήποτε. Πολύ χρήσιμη αποδεικνύεται η μαγνητοφώνηση και το άκουσμα ξανά του προφορικού λόγου των μαθητών, γιατί εύκολα τα ίδια τα παιδιά εντοπίζουν τα λάθη τους. Η απομαγνητοφώνηση και η μετατροπή σε γραπτό κείμενο δείχνει τις διαφορές ανάμεσα στον προφορικό και το γραπτό λόγο. Κάποιο από τα γραπτά κείμενα των μαθητών γράφεται από το δάσκαλο/α στην αριστερή πλευρά του πίνακα. Μετά τη διόρθωση και την επεξεργασία το κείμενο με την τελική διατύπωση γράφεται δεξιά και αντικριστά, καθαρογράφεται και στέλνεται στους αποδέκτες από τα ίδια τα παιδιά.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

πρώτο δίωρο

Τα παιδιά μοιράζονται σε ομάδες. Υπάρχουν διάφοροι τρόποι με τους οποίους οι μαθητές/τριες μιας σχολικής τάξης μπορούν να οργανωθούν σε ομάδες, όπως τυχαία, με αλφαβητική σειρά, με τη βοήθεια κοινωνιογράμματος ή ομοιόμορφα ανάλογα με την επίδοση και τις ικανότητες των παιδιών. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η αυτοοργάνωση, όπου οι μαθητές/τριες συμμετέχουν στην ομάδα που επιθυμούν, φαίνεται να είναι ο καλύτερος τρόπος ομαδοποίησης.

α. Ο δάσκαλος/α κρεμάει στον πίνακα ή προβάλλει στην οθόνη τις αφίσες του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου³ με θέματα: "διαβάζω, διαβάζεις;" "γιατί διαβάζεις;" "πόσο διαβάζεις;" "τι διαβάζεις;" Μοιράζουμε το κείμενο της Monica Hughes, "Το ξέφωτο".⁴ Το κείμενο είναι ένα παραμύθι με θέμα τη βιβλιοθήκη και αποτέλεσε το μήνυμα της Διεθνούς Οργάνωσης Βιβλίων για τη Νεότητα, στον εορτασμό της Παγκόσμιας Ημέρας Παιδικού βιβλίου, τον Απρίλη του 1990. Δίνουμε ακόμα το κεφάλαιο από το βιβλίο του Ρόαλντ Νταλ, "Ματίλντα" με τίτλο "Η Βιβλιοφάγος".⁵ Στο κείμενο περιγράφονται οι υπέροχες στιγμές που πέρασε η μικρή Ματίλντα στη βιβλιοθήκη. Τα παιδιά διαβάζουν σιωπηρά τα κείμενα. Στη συνέχεια εκφράζουν τις πρώτες αυθόρμητες αντιδράσεις τους, σχολιάζουν το περιεχόμενο των κειμένων και το συνδέουν με τις δικές τους εμπειρίες.

β. Στο κέντρο του πίνακα γράφεται η λέξη ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ και γύρω γύρω λέξεις που έρχονται στο νου των παιδιών με το άκουσμα της λέξης "βιβλιοθήκη". Από τον καταγισμό των λέξεων δημιουργείται ένα πλούσιο λεξιλόγιο, το οποίο προσφέρει ερεθίσματα για συζήτηση.

γ. Αποφασίζεται επίσκεψη της τάξης σε βιβλιοθήκη. Μοιράζεται το έντυπο του Δήμου Θεσσαλονίκης που

περιλαμβάνει τις Δημοτικές βιβλιοθήκες. Τα παιδιά ξεφυλλίζουν το έντυπο, συζητούν και προτείνουν τη βιβλιοθήκη που επιθυμούν να επισκεφτούν. Οι ομάδες δεν ανακοινώνουν απλά την πρότασή τους, αλλά επιχειρηματολογούν, π.χ. το είδος της βιβλιοθήκης (παιδική), η απόσταση από το σχολείο, οι ευκολίες μετακίνησης κ.ά.

δ. Μοιράζεται το απόσπασμα από το "Το βιβλίο των επαγγελμάτων" με τίτλο "Βιβλιοθήκες και μουσεία".⁶ Τα σύντομα καταποτιστικά κείμενα του Giuseppe Zanini και οι ενδιαφέρουσες χιουμοριστικές εικόνες του Tony Wolf θα μεγαλώσουν το ενδιαφέρον και την προσμονή των παιδιών για την επίσκεψη στη βιβλιοθήκη.

ε. Αποφασίζεται να σταλεί επιστολή στον/στην υπεύθυνο της βιβλιοθήκης (βιβλιοθηκάριο), στην οποία θα αναφέρεται η επιθυμία των παιδιών να επισκεφτούν τη βιβλιοθήκη, ο χρόνος, η διάρκεια και ο σκοπός της επίσκεψης. Οι ομάδες γράφουν τις επιστολές. Εναλλακτικά μπορεί να γραφτεί ένας φανταστικός τηλεφωνικός διάλογος με το ίδιο περιεχόμενο. **επιδιώξεις**

Προσέγγιση γραπών κειμένων διαφορετικού ύφους με θέμα τη βιβλιοθήκη (παραμύθι, αφήγηση, ενημερωτικό έντυπο, εικονογραφημένη παρουσίαση).

Εξοικείωση με διαδικασίες ομαδικού χαρακτήρα (συζήτηση σε ομάδες, προτάσεις για την αντιμετώπιση απλών προβλημάτων).

Παραγωγή και επεξεργασία λεξιλογίου.

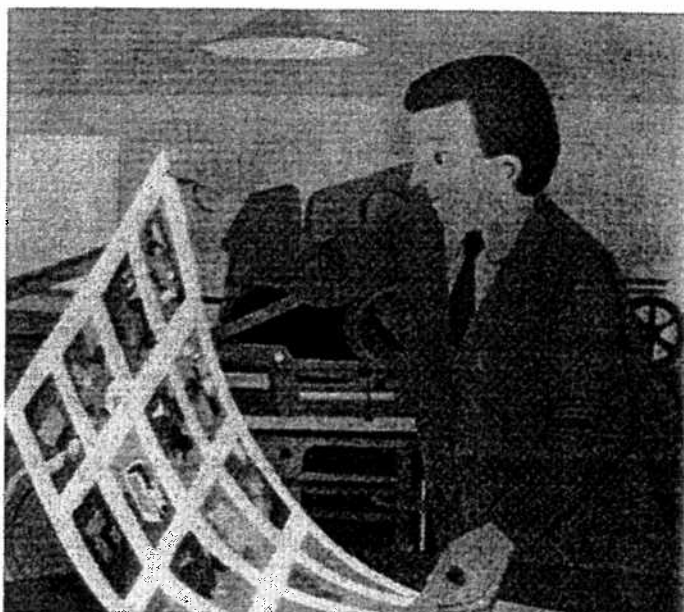
Άσκηση αναγνωστικής ικανότητας (σιωπηρή ανάγνωση).

Προφορική έκφραση (αφήγηση εντυπώσεων, περιγραφή, ανακοινώσεις).

Άσκηση στην παραγωγή γραπτού λόγου (επιστολή ή τηλεφωνικός διάλογος).

δεύτερο δίωρο

α. Κάθε ομάδα διαβάζει στην τάξη την επιστολή που

έγραψε το προηγούμενο δώρο. Μετά από συζήτηση επιλέγεται ένα κείμενο, γράφεται στο αριστερό τμήμα του πίνακα για να γίνει διόρθωση και επεξεργασία. Με ερέθισμα την ερώτηση: "Πώς αλλιώς θα μπορούσε να γραφτεί;" το κείμενο ανασκευάζεται όπου είναι απαραίτητο και γράφεται διορθωμένο στο δεξιό τμήμα του πίνακα. Μία ομάδα αναλαμβάνει να καθαρογράψει την επιστολή και να την ταχυδρομήσει.

β. Γίνεται μια πρώτη προσπάθεια ορισμού της λέξης "βιβλιοθήκη". Διαβάζονται ορισμοί από τα διαθέσιμα λεξικά και συζητούνται. Στη συνέχεια τα παιδιά γράφουν και ανακοινώνουν τους δικούς τους ελεύθερους ορισμούς που μπορούν να έχουν χιουμοριστικό χαρακτήρα.

γ. Τα παιδιά παίζουν διάφορα "γλωσσικά" παιχνίδια με τη λέξη "βιβλιοθήκη": βρίσκουν σύνθετες ή λέξεις της ίδιας οικογένειας, δημιουργούν αστείες σύνθετες λέξεις που δεν υπάρχουν, γράφουν προτάσεις με απίθανες χρήσεις της βιβλιοθήκης (όλες οι ιδέες είναι αποδεκτές), φτιάχνουν το όνομα της βιβλιοθήκης που θα επισκεφτούν κόβοντας και κολλώντας λέξεις ή γράμματα από τίτλους εφημερίδων, γράφουν λίμερικ ή μικρά ποιήματα που συμπεριλαμβάνουν τις λέξεις που θα πουν τα παιδιά της ομάδας.

δ. Ξεφυλλίζοντας το έντυπο του Κέντρου Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.ΠΟ. "Βιβλιοθήκες, τα λιμάνια της Γνώσης. Η Γέννηση της Γραφής και οι πρώτες Βιβλιοθήκες",⁷ στο κεφάλαιο "Γραφή - Βιβλιοθήκη: Βίοι παράλληλοι", τα παιδιά θα γνωρίσουν το ξεκίνημα και την εξέλιξη των πρώτων βιβλιοθηκών. **επιδιώξεις**

Άσκηση αναγνωστικής ικανότητας.

Κατανόηση της διαδικασίας διαμόρφωσης ενός κειμένου, συνειδητοποίηση της λειτουργίας των γλωσσικών μέσων και αξιοποίησή τους για την επίτευξη

του επικοινωνιακού αποτελέσματος (διόρθωση και επεξεργασία κειμένου).

Άσκηση στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου (ορισμοί, γλωσσικά παιχνίδια, κολάζ λέξεων, ποιήματα).

Εξοικείωση με τη χρήση λεξικού.

Γνωριμία με την ιστορική εξέλιξη των βιβλιοθηκών. **τρίτο δώρο**

Το δώρο αυτό είναι αφιερωμένο στην καλλιέργεια κατάλληλης συμπεριφοράς των παιδιών για την επίσκεψη στη βιβλιοθήκη. Πολύ συχνά τα παιδιά, ιδιαίτερα τα μικρότερα, με την είσοδό τους στη βιβλιοθήκη τρέχουν, φωνάζουν, ψάχνουν, αγγίζουν σε μια προσπάθεια να εξερευνήσουν και να κατακτήσουν το χώρο. Οι αυστηρές συστάσεις των υπεύθυνων προς τα παιδιά: "ησυχία", "μην τρέχετε", "μην αγγίζετε", "προσοχή" ίσως καταστρέψει τη μαγευτική ατμόσφαιρα και τότε το παιχνίδι έχει χαθεί. Η προετοιμασία των παιδιών και η ενημέρωσή τους για την ιδιαίτερη συμπεριφορά που πρέπει να επιδείξουν σε μια βιβλιοθήκη γίνεται με διάφορους τρόπους. Δύο τρόποι περιγράφονται παρακάτω:

Τα παιδιά ή ο δάσκαλος/α διαβάζουν χιουμοριστικές και ταυτόχρονα παράλογες ιστορίες που περιγράφουν ευτράπελες καταστάσεις από επισκέψεις σε βιβλιοθήκες. Τα κείμενα αυτά προσφέρουν αφορμές για συζητήσεις, με στόχο την ευαισθητοποίηση των παιδιών και την αποκωδικοποίηση κανόνων συμπεριφοράς. Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευή κειμένου της Άλκηστης, από το βιβλίο: "Μουσεία και Σχολεία, Δεινόσαυροι κι Αγγεία".⁸

Μια μέρα ένας κύριος με μούσι, βιβλιόφιλος και βιβλιοφάγος, ολοστρόγγυλος σαν ένα πορτοκάλι, μπήκε σε μια μεγάλη βιβλιοθήκη. Καθώς ξεφυλλιζε ένα βιβλίο με πορτοκάλια, του άνοιξε η όρεξη. Έβγαλε από τη τσέπη του ένα πορτοκάλι κι άρχισε να το ξεφλουδίζει. Πορτοκαλόζουμα! Και πού σκούπισε τα χέρια του ο ολοστρόγγυλος σαν πορτοκάλι κύριος; Στο βιβλίο με τα πορτοκάλια.

Δυο ζωηρές μαϊμούδες που το είχαν σκάσει από το τσίρκο Πορτοκαλομπουμπού είχαν εγκατασταθεί στην ταράτσα της βιβλιοθήκης. Μόλις ο βιβλιοθηκονόμος έκλεισε την πόρτα, κατέβηκαν από το φεγγίτη, κρεμάστηκαν στα ράφια και αφού ρίξαν όλα τα βιβλία στο πάτωμα φτάσανε στο πιο ωραίο και πορτοκαλομουριστό βιβλίο.

- Λατρεύω ό,τι πορτοκαλί, ήλιο, βερίκοκο, μανταρίνι, πορτοκάλι.

Κι οι μαϊμούδες ροκάνισαν το πορτοκαλομουριστό βιβλίο αργά αργά με απόλαυση.

Η Τασούλα Τσιλιμένη στο βιβλίο "Ο Τιμολέων και το γιασεμί"⁹ περιγράφει τις περιπέτειες του ποντικού που έχει εισβάλει στο σπίτι της κυρά-δασκάλας:

Αποφάσισε τότε να βγει για να κάνει μια βόλτα στο σπίτι. Απ' το κολ, πέρασε στην κρεβατοκάμαρα, στο μπάνιο, στο σαλόνι...

- Ω, ποντικότηριά μου, πόσα βιβλία! Μια εξαώροφη

βιβλιοθήκη γεμάτη βιβλία!

Άρχισε τότε ν' ανεβοκατεβαίνει αγγίζοντας τα με τη μουσούδα, την ουρά και τα νύχια... Η ώρα πέραγε έτσι ώσπου, να το ασανσέρ ανέβηκε, η πόρτα άνοιξε και η κυρία με το μεγάλο σόι βρέθηκε πάλι μπροστά του.

- Αχ, νάτο πάλι αυτό το πουτίκι, είπε και κάθισε στη μεγάλη κουניσιτή πολυθρόνα.

Ο Τιμολέων την κοίταγε στα μάτια αμίλητος. Ήταν περπτό να μιλήσει, η κυρία δεν ήξερε τη γλώσσα του. Κι εκείνη Δε φαινόταν τόσο τρομαγμένη όσο το πρωί, τον κοίταγε αμίλητη ώρα πολύ, ώσπου...

- Μα είσαι τόσο μικρούτσικο! Πώς βρέθηκες μόνο, εδώ ψηλά; Φαίνεσαι συμπαθητικούλης και όσο σε κοπώ, πιστεύω πως μπορούμε να γίνουμε φίλοι εμείς οι δυο. Το όνομά μου είναι Στέλλα, είμαι δασκάλα και μένω μόνη μου σ' αυτό το σπίτι. Αν θες, μπορείς να μείνεις και συ, αν δεν είσαι σκαρταλιάρης. Εγώ πάω για ένα μπάνιο. Εσύ συνέχισε ν' απολαμβάνεις με την ψυχία σου τα βιβλία. Ξέρεις γι' αυτό σε συμπάθησα. Είδα πως λατρεύεις τα βιβλία όσο κι εγώ. Ζω μ' αυτά τόσα χρόνια!

Ο Τιμολέων πολύ χάρηκε που δε θα 'πρεπε να κρυφτεί. Γύρισε λοιπόν στα βιβλία και συνέχισε να αγγίζει. Αυτή τη φορά όμως με τα κοφτερά του δόντια. Κρητς-κρητς, άρχισε να ροκανίζει τη μεγάλη άσπρη εγκυκλοπαίδεια, απ' το πρώτο ράφι. Ύστερα κατέβηκε στο δεύτερο, άνοιξε το κίτρινο βιβλίο και ...έπαθε σοκ!

Μπροστά του παρουσιάστηκε ένα λιοντάρι! Ξαπλωμένο, τον κοίταγε αγέρωχο. Ο Τιμολέων κοκάλωσε, έκλεισε τα μάτια και περίμενε. Μάταια όμως, φαίνεται. Ανοίγοντας τα σιγά - σιγά, αντίκρισε το λιοντάρι στην ίδια θέση.

- Χμ, κοίτα να δεις, όχι ότι σε φοβάμαι. Μπορεί εσύ να είσαι ένας λέων, μα εγώ είμαι ένας Τιμολέων!

Και κρατς, χρουτς, ροκάνισε γρήγορα-γρήγορα τη σελίδα με το λιοντάρι. Του' ρθε όμως βαρύ φαίνεται, και ενώ ετοιμαζόταν να πάρει μια ανάσα...

- Μανούλα μου, πατερούλη μου, ξαδελφάκια μου, θείοι μου, παππού μου και γιαγιά μου, τα βιβλία μου! Τα λατρεμένα μου βιβλία! Κι η κυρα Στέλλα βρέθηκε στο πάτωμα!

- Λιποθύμησε! Μα τι έπαθε πάλι και φώναξε όλο της το σόι; Αυτή δε μου είπε να απολαύσω με την ψυχία μου τα βιβλία της; Αναρωπόταν ο Τιμολέων κάνοντας αέρα στην κυρία.

Με ερέθισμα τις ερωτήσεις του δασκαλου/ας: "Τι θα κάνουμε για να προλάβουμε τις καταστροφές;" ή "Τι θα κάνουμε για να μην ενοχλήσουμε τους άλλους επισκέπτες;" τα παιδιά γράφουν το δεκάλογο του καλού επισκέπτη. Στη συνέχεια οργανώνουν και παρουσιάζουν μικρά αυτοσχέδια θεατρικά δρώμενα με θέματα: "Δυο βιβλία συζητούν για τα παθήματά τους", "Ο δύστροπος βιβλιοθηκάριος", "Τα φασαρτσίδικα παιδιά", κ.ά.

επιδιώξεις

Άσκηση στην ακρόαση και κατανόηση χιουμοριστικών κειμένων.

Άσκηση αναγνωστικής ικανότητας.

Προφορική έκφραση (περιγραφή εντυπώσεων).

Γραπτή έκφραση (κατάλογος κανόνων συμπεριφοράς).

Οργάνωση και παρουσίαση αυτοσχέδιων θεατρικών δρώμενων.

Καλλιέργεια κατάλληλης συμπεριφοράς των παιδιών για την επίσκεψη στη βιβλιοθήκη

τέταρτο δίωρο
Μοιράζονται φωτοτυπημένα τα κεφάλαια "Το βιβλίο και τα μέρη του" και "Το βιβλίο και πώς να το χρησιμοποιήσεις", από το "Το Βιβλίο των Βιβλίων" του Κυριάκου Ντελόπουλου¹⁰ (ένα κεφάλαιο σε κάθε ομάδα). Τα παιδιά διαβάζουν σιωπηρά, υπογραμμίζουν τα κυριότερα σημεία των κειμένων, τα ανακοινώνουν στην τάξη και στη συνέχεια ασχολούνται με τις δραστηριότητες τις οποίες προτείνει ο συγγραφέας στο τέλος των κεφαλαίων (σελίδες 46, 65-66, 73, 77 και 79). Τα παιδιά προτρέπονται να εντοπίσουν διάφορες πληροφορίες στις πρώτες σελίδες, όπως το συγγραφέα, τον εικονογράφο, τον εκδότη, τον τυπογράφο, τη χρονιά έκδοσης, τον κωδικό ISBN. Ο δάσκαλος/α μοιράζει βιβλία στα παιδιά για να διευκολύνει την εκτέλεση των δραστηριοτήτων.

επιδιώξεις

Άσκηση αναγνωστικής ικανότητας (σιωπηρή ανάγνωση).

Καλλιέργεια της ικανότητας των μαθητών να διακρίνουν τα κύρια σημεία ενός κειμένου.

Προφορική έκφραση (ανακοινώσεις).

Δραστηριότητες γνωριμίας του περιεχομένου και των λειτουργιών των βιβλίων.

Στη βιβλιοθήκη

Πριν από την πραγματοποίηση της επίσκεψης, καλό

είναι να προηγηθεί επικοινωνία του δασκάλου με τους υπεύθυνους της βιβλιοθήκης.

α. Το καλωσόρισμα των παιδιών μπορεί να γίνει με ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο. Με την είσοδο τους στην αίθουσα ο/η βιβλιοθηκάριος τους προσφέρει ένα μικρό λευκό πλαστικό μπαλάκι, σαν αυτό του πιγκ πονγκ, που είναι στερεωμένο σε ξύλινο καλάμακι. Κάθε παιδί θα ζωγραφίσει πάνω στη μπάλα, με στυλό ή μαρκαδόρο, τον εαυτό του, γελαστό, σοβαρό ή θλιμμένο, ανάλογα με τη διάθεση που έχει εκείνη τη στιγμή. Μόλις τελειώσει το ζωγράφιμα του προσώπου τους μπήγει το καλάμακι σε μαλακό υλικό (ένα κομμάτι φελιζόλ), έτσι ώστε να σχηματιστεί ένα δάσος από χαρούμενα προσωπάκια. Με τα προσωπάκια αυτά θα γίνει μια δραστηριότητα αποχαιρετισμού των παιδιών.

β. Ακολουθεί ξενάγηση-γνωριμία των παιδιών στους χώρους της βιβλιοθήκης και ενημέρωση για τις βασικές λειτουργίες της.

γ. Ο/Η βιβλιοθηκάριος, αν το επιθυμεί, παίζει με τα παιδιά διάφορα παιχνίδια εμψύχωσης, π. χ. διαβάει μια ιστορία και ακολουθεί happening.

δ. Παίζεται ένα μικρό παιχνίδι θησαυρού. Κάθε ομάδα παίρνει μια λέξη - κλειδί. Η λέξη ορίζει το θέμα των βιβλίων που πρέπει να βρουν τα παιδιά και να κατεβάσουν από τα ράφια της βιβλιοθήκης, π. χ. δεινόσαυροι, χρώματα, παιχνίδια, λαϊκά παραμύθια κ.ά. Οι λέξεις κλειδιά δεν είναι άμεσα αναγνωρίσιμες από τα παιδιά, αλλά καλά κρυμμένες πίσω από ένα αίνιγμα, ένα σκίτσο, ένα μικρό σταυρόλεξο, μια εικόνα ενός έργου ζωγραφικής ή καρτέλες σκορπισμένες στην αίθουσα. Π. χ. μια ομάδα παιδιών, που έπρεπε να ξεσκώσει από τα ράφια τα βιβλία του Ευγένιου Τριβιζά, έλαβε το παρακάτω μήνυμα: "το όνομά μου είναι ευγενικό και το επώνυμό μου ξεκινά όπως το τριζόνι". Η λέξη κλειδί μπορεί να αντικατασταθεί από γραπτό μήνυμα, το οποίο θα δίνει διάφορες εντολές στα παιδιά, π. χ. τι λέει ο ήρωας του βιβλίου στη σελίδα ..., βρείτε το πιο μεγάλο ή το πιο μικρό βιβλίο, βρείτε βιβλία του ίδιου συγγραφέα κ.ά. Οι ομάδες αφού αποκωδικοποιήσουν το μήνυμα ή ανακαλύψουν τη λέξη - κλειδί θα ψάξουν τα σχετικά βιβλία. Ο/Η βιβλιοθηκάριος και ο δάσκαλος/α βοηθούν τα παιδιά οδηγώντας τα στα συρτάρια με τις καρτέλες της αλφαβητικής ταξινόμησης των θεμάτων και των συγγραφέων (τοπογραφικός κατάλογος). Τα παιδιά τοποθετούν τα βιβλία σε τραπεζάκια ή στο πάτωμα, τα ξεφυλλίζουν και κάνουν μια πρώτη πρωτόλεια προσπάθεια βιβλιογραφικής καταγραφής, έστω λανθασμένης.

ε. Τα παιδιά δανείζονται βιβλία και γνωρίζουν τον τρόπο δανεισμού. Ο/Η βιβλιοθηκάριος μοιράζει το σχετικό έντυπο και εξηγεί τον κανονισμό λειτουργίας της δανειστικής βιβλιοθήκης.

στ. Στην έξοδο παίζεται το παιχνίδι του δημοσιογράφου. Μερικά παιδιά - δημοσιογράφοι παίρνουν συνεντεύξεις με το δημοσιογραφικό ή άλλο

μαγνητόφωνο από τ' άλλα παιδιά - επισκέπτες της βιβλιοθήκης. Οι δημοσιογράφοι προετοιμάζουν τις ερωτήσεις, που θα είναι πρωτότυπες και θα ξεπερνούν τη φράση "τι σας άρεσε περισσότερο;" Τα παιδιά φεύγοντας παίρνουν μαζί τους έντυπα που υπάρχουν στη βιβλιοθήκη και βέβαια το ζωγραφιστό προσωπάκι, που τώρα είναι χαρούμενο και γελαστό.

επιδιώξεις

Γνωριμία των παιδιών με τους χώρους της βιβλιοθήκης και ενημέρωση για τις βασικές λειτουργίες της.

Χρησιμοποίηση του τοπογραφικού καταλόγου της βιβλιοθήκης

Γνωριμία των παιδιών με τους τρόπους δανεισμού βιβλίων.

Εξοικείωση με ερευνητικές διαδικασίες μέσα στη βιβλιοθήκη.

Η γνωριμία με τη βιβλιοθήκη - παιχνίδι και τη βιβλιοθήκη - απόλαυση.

Άσκηση στην προφορική έκφραση (προετοιμασία συνέντευξης - απαντήσεις).

πέμπτο δίωρο

Με την επιστροφή στη σχολική αίθουσα τα κείμενα των συνεντεύξεων ή τμήμα τους απομαγνητοφωνούνται και καταγράφονται (ερωτήσεις - απαντήσεις). Γίνεται επεξεργασία τους και τα παιδιά εντοπίζουν τις διαφορές ανάμεσα στον προφορικό και το γραπτό λόγο.

επιδιώξεις

Άσκηση στη μετατροπή μιας μορφής λόγου σε άλλη (μαγνητοφωνημένη συνέντευξη - γραπτό κείμενο).

Κατανόηση υφολογικών διαφορών.

έκτο δίωρο

α. Αποφασίζεται η δημιουργία βιβλιοθήκης της τάξης. Τα παιδιά συζητούν στις ομάδες τους και ανακοινώνουν τις προτάσεις για την οργάνωσή της. Μοιράζονται τα έντυπα με τον κανονισμό λειτουργίας, οι καρτέλες δανεισμού, που τα παιδιά είχαν προμηθευτεί κατά την επίσκεψή τους στη βιβλιοθήκη, καθώς και δύο κείμενα του Ντιανέλ Πενάκ, από το βιβλίο "Σαν ένα μυθιστόρημα",¹¹ στα οποία ο συγγραφέας με παιγνιώδες ύφος γράφει γιατί πρέπει να διαβάζουμε και παραθέτει τον χιουμοριστικό δεκάλογο του καλού αναγνώστη. Τα έντυπα και τα κείμενα διαβάζονται, συζητούνται και στη συνέχεια τα παιδιά γράφουν ομαδικά τον κανονισμό λειτουργίας της βιβλιοθήκης της τάξης.

β. Τα κείμενα διαβάζονται, επιλέγεται ένα από αυτά, γράφεται στον πίνακα και γίνεται επεξεργασία του. Στη συνέχεια το κείμενο του κανονισμού καθαρογράφεται και τοιχοκολλείται.

επιδιώξεις

Δημιουργία βιβλιοθήκης της τάξης.

Προσέγγιση γραπτών κειμένων διαφορετικού ύφους με θέμα τη βιβλιοθήκη (κανονισμός λειτουργίας, καρτέλες δανεισμού).

Εξοικείωση με διαδικασίες ομαδικού χαρακτήρα (συζήτηση σε ομάδες, προτάσεις).

Άσκηση αναγνωστικής ικανότητας (σιωπηρή ανάγνωση).

Προφορική έκφραση (διάλογος, ανακοινώσεις).

Άσκηση στην παραγωγή γραπού λόγου (κανονισμός λειτουργίας της βιβλιοθήκης).

Κατανόηση της διαδικασίας διαμόρφωσης ενός κειμένου, συνειδητοποίηση της λειτουργίας των γλωσσικών μέσων και αξιοποίησή τους για την επίτευξη του επικοινωνιακού αποτελέσματος (διόρθωση και επεξεργασία κειμένου).

έβδομο δίωρο

α. Μοιράζεται το πρόγραμμα των πολιτιστικών δραστηριοτήτων της βιβλιοθήκης, το κείμενο της Ρέας Καρθαίου Βιβλία - Ψυχολαμπίδες στο σκοτάδι,¹² το κείμενο Πρόσκληση σε δέντρο¹³ και κείμενο που περιγράφει την πρωτοβουλία του Δήμαρχου μιας μεγάλης πόλης να δημιουργήσει κεντρική βιβλιοθήκη.¹⁴ Τα κείμενα διαβάζονται και ακολουθεί συζήτηση για τον παράλληλο και ευρύτατο πολιτιστικό ρόλο μιας βιβλιοθήκης. Ακούγονται προτάσεις για το πώς μια βιβλιοθήκη μπορεί να γίνει περισσότερο ελκυστική αλλά και προσίτη στα παιδιά.

β. Ο δάσκαλος/α διαβάζει μήνυμα του/της βιβλιοθηκάρου που αναφέρει: Η διεύθυνση της βιβλιοθήκης σκέφτεται τρόπους με τους οποίους τα παιδιά θα αγαπήσουν τα βιβλία και θα επισκέπτονται συχνότερα τη βιβλιοθήκη. Μπορείτε να μας βοηθήσετε στέλνοντας τις ιδέες και τις προτάσεις σας για το τι μπορεί να γίνει μέσα και έξω από τη βιβλιοθήκη.

γ. Τα παιδιά συζητούν στις ομάδες τους, γράφουν σχετικά κείμενα και στη συνέχεια ανακοινώνουν τις προτάσεις τους στην τάξη.

επιδιώξεις

Η κατανόηση του πολιτιστικού ρόλου της βιβλιοθήκης.

Προσέγγιση γραπτών κειμένων διαφορετικού ύφους με θέμα τον πολιτιστικό ρόλο της βιβλιοθήκης (πρόγραμμα εκδηλώσεων, άρθρα σε εφημερίδες και περιοδικά).

Προφορική έκφραση (προτάσεις).

Άσκηση στην παραγωγή γραπού λόγου (κείμενο προτάσεων).

όγδοο δίωρο

Ένα από τα κείμενα που γράφτηκαν στο προηγούμενο δίωρο αντιγράφεται στον πίνακα και γίνεται επεξεργασία του. Καθαρογράφεται και στέλνεται ταχυδρομικώς στη βιβλιοθήκη με ευθύνη μιας ομάδας παιδιών.

επιδιώξεις

Κατανόηση της διαδικασίας διαμόρφωσης ενός κειμένου, συνειδητοποίηση της λειτουργίας των γλωσσικών μέσων και αξιοποίησή τους για την επίτευξη του επικοινωνιακού αποτελέσματος (διόρθωση και επεξεργασία κειμένου).

Γνωριμία με μορφές επικοινωνίας (ταχυδρομείο).

ενάτο δίωρο

Τα παιδιά φέρνουν τα αγαπημένα τους βιβλία για να

ενταχθούν στη βιβλιοθήκη της τάξης. Προκύπτει ανάγκη καταγραφής των βιβλίων. Μοιράζονται βιβλιογραφικοί κατάλογοι εκδοτικών οίκων. Γίνεται συζήτηση για το πώς γράφεται μια βιβλιογραφία. Τα παιδιά διαλέγουν το θέμα των βιβλίων που τα ενδιαφέρει και ξεφυλλίζοντας τους καταλόγους συντάσσουν ομαδικά σχετικές βιβλιογραφίες. Στη συνέχεια γράφεται ο κατάλογος των βιβλίων της τάξης, αναπαράγεται και μοιράζεται σ' όλα τα παιδιά.

επιδιώξεις

Οργάνωση της βιβλιοθήκης της τάξης.

Προφορική έκφραση.

Γραπτή έκφραση (σύνταξη βιβλιογραφικών καταλόγων).

δέκατο δίωρο

α. Μοιράζεται το απόσπασμα "Πώς γίνεται ένα βιβλίο" από το βιβλίο του Διονύση Βαλάση, Μια περιπέτεια χωρίς τέλος¹⁵ και το απόσπασμα "Ο εκδοτικός οίκος" από "Το βιβλίο των επαγγελματιών" του Giuseppe Zanini.¹⁶ Τα κείμενα διαβάζονται και συζητούνται. Ο δάσκαλος/α καταγράφει στον πίνακα τα επαγγέλματα που έχουν σχέση με το βιβλίο (τυπογράφος, διορθωτής, συγγραφέας, εικονογράφος κ.ά.), αλλά και τις λέξεις - στάδια έκδοσης ενός βιβλίου (συγγραφή, στοιχειοθεσία, διόρθωση, εκτύπωση κ.ά.).

β. Μοιράζονται οι εικόνες από το βιβλίο "Δες πώς γίνεται ένα βιβλίο".¹⁷ Οι εικόνες είναι ανακατωμένες και τα παιδιά πρέπει να τις βάλουν στη σειρά.

γ. Τα παιδιά γράφουν κείμενα με θέμα: "Η ευχάριστη περιπέτεια ενός βιβλίου" ή "Το δυσάρεστο τέλος ενός βιβλίου".

επιδιώξεις

Παραγωγή λεξιλογίου.

Γνωριμία με τα στάδια έκδοσης του βιβλίου και τα σχετικά επαγγέλματα.

Προσέγγιση των εικονογραφημένων συμβάσεων (ανάγνωση εικονογραφημένων κειμένων και παιχνίδια παρατήρησης εικόνων).

Γραπτή έκφραση.

ενδέκατο δίωρο

α. Τα παιδιά δανείζονται βιβλία από τη βιβλιοθήκη της τάξης για να τα διαβάσουν στο σπίτι. Ο δάσκαλος/α ρωτάει με ποια κριτήρια διάλεξαν τα παιδιά τα συγκεκριμένα βιβλία. Ακολουθεί συζήτηση.

β. Αποφασίζεται να γραφτεί ερωτηματολόγιο, ανοικτό ή κλειστό, που θα απευθύνεται στους μαθητές των άλλων τάξεων. Παράδειγμα ερώτησης: Με ποιον τρόπο επιλέγεις τα βιβλία που θα προμηθευτείς, στο βιβλιοπωλείο ή στη βιβλιοθήκη; (ρωτώ τον βιβλιοπώλη ή τον βιβλιοθηκάρου, διαβάζω την περίληψη στο οπισθόφυλλο, κοπάζω την εικόνα στο εξώφυλλο, ξεφυλλίζω το βιβλίο και κοπώ την εικονογράφηση, το συστήνει κάποιος φίλος, διαβάζω βιβλιοκριτικές σε περιοδικά, διαλέγω βιβλία συγγραφέων που γνωρίζω κ.ά. Αποφεύγονται οι γενικές ερωτήσεις, π.χ. πόσα βιβλία διαβάζεις σ' ένα χρόνο.

γ. Το ερωτηματολόγιο γράφεται στον πίνακα και

γίνεται επεξεργασία του. Στη συνέχεια καθαρογράφεται και αναπαράγεται φωτοαντιγραφικά.

δ. Τα ερωτηματολόγια διανέμονται στους μαθητές των άλλων τάξεων, συμπληρώνονται και συγκεντρώνονται.

ε. Με τη βοήθεια του δάσκαλου/ας οι μαθητές καταγράφουν, σχολιάζουν προφορικά και γραπτά και δημοσιοποιούν τα αποτελέσματα της μικρής έρευνας. Για να βοηθηθεί η προσπάθειά τους ο δάσκαλος/α παρουσιάζει τα αποτελέσματα ανάλογων ερευνών. Ενδεικτικά αναφέρονται: Βίτω Αγγελοπούλου, Τι διαβάζουν τα παιδιά μας, στο Βιβλιαγάπη, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1989, σ. 66-67, Κλιάφα Μαρούλα, Τι διαβάζουν τα παιδιά μας, περ. Διαβάζω, τ. 24/1979 και Δελώνης Αντώνης, Οι Ήρωες των Κόμικς, περ. Σύγχρονο Σχολείο, τ. 14/1993.

επιδιώξεις

Προώθηση της ανάγνωσης, καλλιέργεια φιλαναγνωσίας (δανεισμός βιβλίων).

Άσκηση στην κατανόηση κειμένων που παρουσιάζουν αποτελέσματα ερευνών.

Εξοικείωση των παιδιών με διαδικασίες έρευνας.

Προφορική έκφραση (συζήτηση, ανακοινώσεις).

Γραπτή έκφραση (σύνταξη ερωτηματολογίου, πίνακας αποτελεσμάτων, κείμενο παρουσίασης και ανάλυσης αποτελεσμάτων).

ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Με την έξοδο των παιδιών από τη βιβλιοθήκη, η πόρτα δεν κλείνει πίσω τους. Η συνεργασία σχολείου - βιβλιοθήκης συνεχίζεται. Όπως μπορούν να συνεχιστούν οι δραστηριότητες μέσα κι έξω από τη σχολική αίθουσα. Η διοργάνωση στο σχολείο εβδομάδας βιβλίου ή εβδομάδας λογοτεχνίας (ο Κρίστιαν Πόσλανιεκ¹⁸ προτείνει εβδομάδες βιβλιομανίας ή βιβλιοφιλίας και το αναγνωστικό μπάνιο) μας δίνουν τη δυνατότητα μιας σειράς δημιουργικών δραστηριοτήτων που θα συντελέσουν στη γλωσσική, εικαστική και θεατρική έκφραση των παιδιών. Αυτό σημαίνει διαφοροποιημένο αναλυτικό πρόγραμμα, εμπλοκή των γονιών στη σχολική διαδικασία, ασυνήθιστους επισκέπτες και άλλα πολλά που το σημερινό σχολείο καλείται να αντέξει. Οι δραστηριότητες δίνουν την ευκαιρία στους μαθητές/τριες να προσεγγίσουν κι άλλες μορφές επικοινωνιακού λόγου (αφίσες, προσκλήσεις, ανακοινώσεις, κ.ά.).

γλωσσικές και άλλες δραστηριότητες

Προτείνεται μόνιμη συνεργασία μεταξύ του σχολείου και της γεγονικής βιβλιοθήκης. Κάθε μήνα ένας αριθμός βιβλίων με κοινό θέμα μεταφέρεται από τη βιβλιοθήκη στο σχολείο. Π.χ. όταν οι μαθητές της Ε' τάξης στο μάθημα της Ιστορίας διαπραγματεύονται το κεφάλαιο της Ρωμαϊκής Ιστορίας, όλα τα βιβλία που υπάρχουν στη βιβλιοθήκη και είναι σχετικά με το θέμα μεταφέρονται στη βιβλιοθήκη του σχολείου και χρησιμοποιούνται για ερευνητικές εργασίες από τα παιδιά. Τον επόμενο μήνα τα βιβλία επιστρέφονται και επιλέγεται άλλο θέμα που δεν είναι πάντα απαραίτητο να

συνδέεται με γνωστικά αντικείμενα.

Ξεκινά η "βιβλιοθήκη του διαλείμματος". Καμιά τριανταριά βιβλία απλώνονται στην αυλή ή τους διαδρόμους του σχολείου πάνω σε μερικά θρανία που έχουν ενωθεί και έχουν φτιάξει ένα μεγάλο τραπέζι. Στο διάλειμμα τα παιδιά της τάξης ξεφυλλίζουν τα βιβλία. Τα παιδιά των άλλων τάξεων παραξενεμένα πλησιάζουν. Κανείς δεν τα εμποδίζει να ξεφυλλίσουν τα βιβλία, να διαβάσουν κάποιο απόσπασμα, να ενημερωθούν ή απλά να το διασκεδάσουν.

Καθιερώνεται το "δεκάλεπτο της λογοτεχνίας". Κάθε Παρασκευή, στο τελευταίο διδακτικό δεκάλεπτο, ένας μαθητής της τάξης διαβάζει ένα απόσπασμα από βιβλίο που ο ίδιος έχει επιλέξει και νομίζει ότι παρουσιάζει ενδιαφέρον για τους συμμαθητές του. Μετά από συζήτηση και συμφωνία το θέμα των αναγνώσεων είναι κοινό, π.χ. χιουμοριστικά κείμενα.

Αποφασίζεται το ξεκίνημα της συνεργασίας με το πρόγραμμα "μπλε σάκος" του Κέντρου Παιδικού και Εφηβικού Βιβλίου. Μικρές κινητές βιβλιοθήκες, που χωρούν μέσα σ' έναν μπλε σάκο περιφέρονται στα σχολεία και παρουσιάζονται στα παιδιά με παιγνιώδη τρόπο. Κάθε σάκος περιέχει έναν αριθμό βιβλίων με κοινό θέμα. Τα παιδιά γράφουν επιστολές προς το Κέντρο Παιδικού και Εφηβικού Βιβλίου και επιχειρηματολογούν για την ανάγκη σύνδεσης του σχολείου με το πρόγραμμα.

Επισκέψεις λογοτεχνών στο σχολείο. Επισκεπτόμαστε τους συγγραφείς του τόπου μας, της πόλης ή του χωριού μας, διάσημους αλλά και λιγότερο γνωστούς ή τους προσκαλούμε στο σχολείο. Η γνωριμία με τα παιδιά θα βοηθήσει να λυθεί το μυστήριο που υπάρχει γύρω από την ιδέα ότι ο συγγραφέας είναι κάτι το μυστηριώδες. Για συγκεκριμένους συγγραφείς ίσως είναι απαραίτητη η επικοινωνία με τους εκδότες τους ή την Εταιρεία Ελλήνων Λογοτεχνών. Η προσυννεόηση είναι απαραίτητη για να αποφύγουμε τη λογοκοπία του λογοτέχνη, τις αυτονόητες και προσχεδιασμένες ερωτοαποκρίσεις και να επιδιώξουμε την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών. Οι απλές παρουσιάσεις μπροστά σε πλήθος παιδιών, οι συγκεντρώσεις όλων των μαθητών στην αίθουσα εκδηλώσεων του σχολείου ή στο γυμναστήριο καταλήγουν συνήθως σε βαρετές διαλέξεις. Η αρμονική συνεργασία ανάμεσα στον συγγραφέα και τα παιδιά μπορεί να οδηγήσει ακόμα και στην από κοινού δημιουργία π.χ. η ανεύρεση ενός τέλους σε μια ιστορία. Φυσικά την πρόσκληση θα τη γράψουν και θα την στείλουν τα παιδιά, θα προετοιμάσουν και θα φροντίσουν όλες τις λεπτομέρειες της επίσκεψης (υποδοχή, φιλοξενία κ.ά.).

Οι ασκήσεις φαντασίας είναι γραπτές δραστηριότητες που ενεργοποιούν τη φαντασία γιατί απαιτούν αποκλίνουσα σκέψη. Σαν ερεθίσματα μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα θέματα:

Τα βιβλία ζωντάνεψαν, το 'σκασαν απ' τη βιβλιοθήκη και περιπλανήθηκαν στην πόλη. Ποιους συνάντησαν, τι έπαθαν, πώς επέστρεψαν;

Μια κυρία τηλεφωνεί στον/στην βιβλιοθηκάριο και λέει ότι θέλει να δωρίσει στη βιβλιοθήκη τη μαγική της τσάντα ή άλλο άσχετο αντικείμενο.

Ένας μαύρος γάτος διηγείται τη ζωή του σε μια βιβλιοθήκη.

Τηλεφωνεί ο αστυνόμος της γεπονιάς και λέει ότι ο κλέφτης των βιβλίων δραπέτευσε και σύμφωνα με πληροφορίες έχει κρυφτεί μέσα σ' ένα βιβλίο.

Η μυστική ζωή ενός ποντικού σε μια βιβλιοθήκη.

Ένα λεωφορείο που έγινε βιβλιοθήκη.

Ο δάσκαλος/α μοιράζει ανακατεμένα διάφορα αποσπάσματα ενός βιβλίου. Τα παιδιά τα διαβάζουν και στη συνέχεια τα βάζουν στη σειρά. Αν το θέλουν, αναζητούν και διαβάζουν το βιβλίο.

Τα μεγαλύτερα παιδιά αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν βιβλία στα μικρότερα παιδιά, τα οποία δεν μπορούν ακόμα να διαβάσουν. Αφηγούνται ιστορίες για τις οποίες υπάρχει το αντίστοιχο εικονογραφημένο βιβλίο. Ο λόγος τους μαγνητοφωνείται, ξανακούγεται και στη συνέχεια απομαγνητοφωνείται και μετατρέπεται σε γραπτό κείμενο.

Τα παιδιά στις ομάδες τους ξεφυλλίζουν κάποιο βιβλίο που δε γνωρίζουν το περιεχόμενό του. Από το εξώφυλλο και τις εσωτερικές εικόνες ή ακόμα από τον τίτλο φαντάζονται την ιστορία, τη διηγούνται ή την γράφουν.

Ο δάσκαλος/α διαβάζει μεγαλόφωνα την αρχή μιας ιστορίας και τα παιδιά φαντάζονται, διηγούνται ή γράφουν τη συνέχεια. Αν θέλουν, εικονογραφούν την ιστορία τους.

Δέκα περίπου βιβλία είναι απλωμένα μπροστά στα παιδιά, από τα οποία μπορούν να δουν μόνο την εικόνα και τα στοιχεία του εξώφυλλου. Ο δάσκαλος/α διαβάζει ή μοιράζει στα παιδιά σε φωτοαντίγραφο ένα απόσπασμα από κάποιο βιβλίο. Τα παιδιά ακούν ή διαβάζουν το απόσπασμα και προσπαθούν να ανακαλύψουν από ποιο βιβλίο είναι.

Ο δάσκαλος/α μοιράζει στις ομάδες τον πίνακα περιεχομένων ενός λογοτεχνικού βιβλίου. Τα παιδιά με τη βοήθεια των επιμέρους κεφαλαίων λένε ή γράφουν τη δική τους ιστορία. Στη συνέχεια διαβάζονται και οι δυο ιστορίες..

Τα παιδιά χωρίζονται σε δυο ομάδες. Τα παιδιά της μιας ομάδας θα διαβάσουν στο σπίτι τους ένα βιβλίο της επιλογής τους. Μέσα στην τάξη, καθώς οι ομάδες κάθονται αντικριστά, τα παιδιά της δεύτερης ομάδας κάνουν ερωτήσεις και με βάση τις απαντήσεις, προσπαθούν ομαδικά να συνθέσουν γραπτά την ιστορία. Στο τέλος διαβάζονται και οι δυο ιστορίες για να γίνουν συγκρίσεις.

Τα παιδιά αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν βιβλία σε ραδιοφωνικές ή τηλεοπτικές εκπομπές. Ο λόγος που παράγεται μαγνητοφωνείται.

Τα παιδιά διαβάζουν ένα βιβλίο, που το επιλέγουν επειδή υπάρχει σε κινηματογραφική ή τηλεοπτική δισκευή, π.χ. Μαίρη Πόπινς ή το υψί των θησαυρών. Μετά την προβολή της ταινίας στην τάξη ακολουθεί

συζήτηση. Για τα μικρότερα παιδιά είναι άσκηση παρατήρησης (βρείτε διαφορές στα ρούχα που φορούν οι πρωταγωνιστές, τι ειπώθηκε κ.ά.). Τα μεγαλύτερα παιδιά συζητούν, εντοπίζουν και καταγράφουν τις ιδιαιτερότητες και τα τεχνικά χαρακτηριστικά των δυο μέσων, λογοτεχνικού βιβλίου - κινηματογραφικής ταινίας (οπτική γωνία του συγγραφέα και του ακηνοθέτη, λεκτικές περιγραφές και αντίστοιχες οπτικές εικόνες κ.ά.). Η δραστηριότητα μπορεί να επαναληφθεί με βιβλία που έχουν γίνει θεατρικά έργα, εικονογραφημένα - κόμικς, κινούμενα σχέδια (η ιστορία του Γκιούλιβερ), κ.ά.

Ένα παιδί βάζει στο νου του τον τίτλο γνωστού λογοτεχνικού βιβλίου και τα άλλα παιδιά με ερωτήσεις προσπαθούν να το βρουν. Οι απαντήσεις περιορίζονται στο "ναι" και το "όχι".

Οι παραλλαγές και η διακειμενικότητα στη λογοτεχνία ενθουσιάζουν τα παιδιά. Ο δάσκαλος/α προτείνει το διάβασμα βιβλίων που παρουσιάζουν παραλλαγές μύθων ή ιστοριών. Π.χ. παραλλαγές του μύθου της Κοκκινόσκουφτσας, όπως γράφτηκε από τους αδελφούς Γκρημ, παρουσιάζονται στα βιβλία της Σμαράγδας Μανταδάκη, Ασπροραπουτσίσσα, εκδ. Καστανιώτη, στο βιβλίο του Philippe Corentin, Η Δεσποινίς... τρέξε, αν θέλεις να σωθείς, εκδ. Παπαδόπουλος και στο βιβλίο του Τζέιμς Φινν Γκάρνερ, Πολιτικώς ορθά παραμύθια, εκδ. Διάυλος. Παραλλαγές του παραμυθιού με τα τρία γουρουνάκια παρουσιάζονται στο βιβλίο του Ευγένιου Τριβιζά, Τα τρία μικρά λυκάκια, εκδ. Μίνωας και στο βιβλίο του Colin McNaughton, Ουπς, εκδ. Παπαδόπουλος. Χαρακτηριστικά παραδείγματα διακειμενικότητας, όπου εμπλέκονται στοιχεία δυο ή περισσότερων μύθων αποτελούν τα βιβλία του Geoffroy de Pennart: Ο καλόκαρδος Λύκος και Ο Λύκος ξαναγύρισε, εκδ. Παπαδόπουλος. Το διάβασμα αυτών των βιβλίων αποτελεί αφορμή για συζητήσεις και συγκριτικές μελέτες (πώς παρουσιάζονται οι πρωταγωνιστές της ιστορίας, ποιες είναι οι πράξεις τους, πώς δικαιολογείται ο τίτλος, ποιο είναι το επιμύθιο ή τα συμπεράσματα κ.ά.). Στο τέλος τα παιδιά γράφουν μια δική τους παραλλαγή, αλλάζουν τους χαρακτήρες μιας ιστορίας ή την οπτική γωνία του συγγραφέα, ενώνουν στοιχεία από δυο ή περισσότερα παραμύθια φτιάχνοντας μια καινούρια πρωτότυπη ιστορία, την μετατρέπουν σε κόμικς ή την εικονογραφούν.

Ο "μαραθώνιος του χιούμορ" μπορεί να κρατήσει μερικούς μήνες. Αφού συζητηθεί τι προκαλεί γέλιο και εντοπιστούν τα μέσα που χρησιμοποιούν οι συγγραφείς για να διασκεδάσουν τους αναγνώστες τους, τα παιδιά φέρνουν στην τάξη αποσπάσματα βιβλίων με χιούμορ, αποκόμματα από νεανικά περιοδικά, άρθρα εφημερίδων, γελοιογραφίες, κόμικς κ.ά. Το υλικό παρουσιάζεται με μοναδικό στόχο τη διασκέδαση των παιδιών και στη συνέχεια τοκοκολλείται για να φτιάξει ένα μεγάλο κολάζ, το κολάζ του γέλιου.

Θεατρικές δραστηριότητες

Ομάδες παιδιών ετοιμάζουν και παρουσιάζουν

αυτοσχέδια θεατρικά δρώμενα, παντομιμικά ή με λόγο:

Τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, όπου ζευγάρια παιδιών συνομιλούν για τη βιβλιοθήκη ή κάποιο βιβλίο.

Τα βράδια, όταν η βιβλιοθήκη κλείνει, τα βιβλία ζωντανεύουν...

Η αυστηρή βιβλιοθηκονόμος και ο δύστροπος αναγνώστης.

Ένα ζώο (μαϊμού, ποντικός, γάτα) μπήκε στη βιβλιοθήκη...

"Εδώ ραδιοφωνικός σταθμός της βιβλιοθήκης..."

Τα βιβλία ζωντάνεψαν, απέκτησαν φτερά και ανέβηκαν στην στέγη...

Τα φασαρτσίδικα παιδιά ενοχλούν τους αναγνώστες της βιβλιοθήκης.

Δυο συγγραφείς "γεγονοτικών" βιβλίων συζητούν.

Δυο βιβλία συζητούν...

Τα παιδιά μετατρέπουν τις ιστορίες από τα αγαπημένα τους βιβλία σε σενάρια, δηλ. η αφήγηση μετατρέπεται σε διάλογο. Το σενάριο θεατροποιείται και παρουσιάζεται στην τάξη ή τα παιδιά όλου του σχολείου.

εικαστικές δραστηριότητες

Τα παιδιά, ομαδικά ή ατομικά, ζωγραφίζουν εικόνες που ξεπερνούν το φυσικό κόσμο. Μερικά μόνο ερεθίσματα: η βιβλιοθήκη των εκπλήξεων, των αναμνήσεων, της γιαγιάς, της περιέργειας, της ζάχαρης, του μέλλοντος, της κυρίας άνω-κάτω, των χρωμάτων, της χαράς, της παραξενιάς, η βιβλιοθήκη που μυρίζει, που τριμυρίζει κ.ά. Κάτω από τις ζωγραφιές γράφονται κείμενα με το ίδιο θέμα.

Το παιχνίδι των εξώφυλλων. Ο δάσκαλος/α δείχνει εξώφυλλα βιβλίων φροντίζοντας να κρύψει τους τίτλους. Τα παιδιά προσπαθούν να μαντέψουν το περιεχόμενο των βιβλίων βλέποντας και συζητώντας στις ομάδες τους τα εξώφυλλα.

Τα παιδιά ξεφυλλίζουν λευκώματα με έργα μεγάλων ζωγράφων. Στη συνέχεια προτείνουν εικαστικά έργα που θα γίνουν εξώφυλλα βιβλίων που έχουν διαβάσει. Δικαιολογούν τις επιλογές τους.

Τα παιδιά δημιουργούν εξώφυλλα για τα λογοτεχνικά βιβλία της βιβλιοθήκης, ζωγραφίζοντας ή κολλώντας.

Τα παιδιά, από εφημερίδες και περιοδικά, κόβουν λέξεις που έχουν σχέση με βιβλιοθήκες και δημιουργούν κολάζ. Στη συνέχεια κατασκευάζουν κολάζ με εικόνες βιβλιοθηκών.

Ομάδες παιδιών φτιάχνουν αφίσες οι οποίες διαφημίζουν τη βιβλιοθήκη και στη συνέχεια γράφουν σχετικές διαφημίσεις.

Ένα βιβλίο "ζωντανεύει" όταν τα παιδιά εικονογραφούν (με ζωγραφιές ή κόμικς) ένα απόσπασμά του ή το δραματοποιούν. Στην περίπτωση των κόμικς είναι απαραίτητη η συζήτηση για τις συμβάσεις των κόμικς: τα "καρέ", τη χρήση της λεζάντας, τους ήρωες, τη μετατροπή της ιστορίας σε διάλογο κ.ά.

Κατασκευάζονται σελιδοδείκτες. Τα παιδιά βουτούν το πλατύ πινέλο ή το σφουγγάρι στο νερό και βρέχουν

αρκετά το χαρτί ακουαρέλας σ' όλη του την επιφάνεια. Πριν στεγνώσει το νερό ζωγραφίζουν με νερομπογιές ή αραιωμένες τέμπρες. Τα χρώματα σκορπίζουν παράξενα και ενώνονται σε περίεργα σχήματα. Στη συνέχεια κόβουν τη ζωγραφιά τους με το κοπίδι σε λωρίδες πάχους τριών εκατοστών περίπου φτιάχνοντας σελιδοδείκτες.

Ο δάσκαλος/α μεγεθύνει φωτοαντιγραφικά το εξώφυλλο ενός βιβλίου που τα παιδιά γνωρίζουν. Στη συνέχεια κρεμάει το εξώφυλλο και το καλύπτει με χαρτί του μέτρου. Πάνω στο χαρτί κόβει μικρά τετράγωνα, χωρίς να τα αφαιρέσει. Ανοίγοκλείνουν σαν παράθυρα αποκαλύπτοντας τμήματα της εικόνας. Είναι τυχαία ή σε επιλεγμένα σημεία του πίνακα. Λιγοστά και μικρά όταν το εξώφυλλο έχει χαρακτηριστικές λεπτομέρειες που το κάνουν εύκολα αναγνωρίσιμο. Οι ομάδες των παιδιών πρέπει να αναγνωρίσουν το βιβλίο ανοίγοντας ένα παράθυρο της επιλογής τους. Αν δεν τα καταφέρουν ανοίγουν και δεύτερο παράθυρο κ.ο.κ. Ο δάσκαλος/α βοηθά με καθοδηγητικές ερωτήσεις, όταν υπάρχουν ιδιαίτερες δυσκολίες. Στο τέλος το εξώφυλλο αποκαλύπτεται και ακολουθεί συζήτηση για το περιεχόμενο του βιβλίου.

Το υλικό που θα συγκεντρωθεί από τις γλωσσικές και τις εικαστικές δραστηριότητες θα δημοσιευτεί στο περιοδικό που θα εκδώσουν οι μαθητές/τριες. Αυτό θα τους δώσει την ευκαιρία να μελετήσουν και να επεξεργαστούν λογοτεχνικά περιοδικά, να προσκαλέσουν βιβλιοκριτικούς, να ασχοληθούν με τρόπους συγγραφής, επεξεργασίας της ύλης, γραφιστικής επεξεργασίας και βιβλιοδεσίας (συρραφής των φύλλων) του περιοδικού και να προσεγγίσουν τυπογραφικές μεθόδους. Όλα τα παραπάνω μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο διδασκαλίας μιας καινούργιας ενότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγελοπούλου Βίτω, κ.ά. (ομάδα συγγραφέων), Βιβλιαγάπη, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1989.

Άλκπστις, Μουσεία και Σχολεία, Δεινόσαυροι κι Αγγεία, εκδ. Ελληνικά Γράμματα.

Βαλάσης Διονύσης, Μια περιπέτεια χωρίς τέλος, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1985.

Βιβλιοθήκες, τα λιμάνια της Γνώσης. Η Γέννηση της Γραφής και οι πρώτες Βιβλιοθήκες, εκδ. Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.ΠΟ - Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, ICOM - Ελληνικό Τμήμα.

Βιβλιοφιλική, περ. εκδ. Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, τ. 4/1997.

Βοκοτοπούλου Ειρήνη, Το μονοπάτι των βιβλίων, ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το γοητευτικό και απροσδόκητο κόσμο της βιβλιοθήκης, περ. Η λέσχη των εκπαιδευτικών, τ. 22/1998, σ. 40-43.

Γιέπς Άιριν, Παιδιά αναγνώστες (μτφρ. Ιωάννα Κουτσόγιωργα), εκδ. Πατάκη, Αθήνα 1997.

Δελώνης Αντώνης, Οι Ήρωες των Κόμικς, περ. Σύγχρονο Σχολείο, τ. 14/1993.

Zanini Giuseppe, Το βιβλίο των επαγγελματιών (εικονογράφηση Tony Wolf), εκδ. Στρατίκη.

Hughes Monica, Βιβλία: Μονοπάτια για χιλιάδες κόσμους (Το ξέφωτο), (μτφρ. Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου), περ. Διαδρομές, τ. 17/1990.

Ιούλιος Βερν κ.ά. (επιλογή κειμένων), Περί Βιβλιοθηκών, εκδ. Άγρα, Αθήνα 1993.

Καρθαίου Ρέα, Βιβλία - Πυγολαμπίδες στο σκοτάδι, περ. Διαδρομές, τ. 21/1991, σ. 9.

Κλιόφα Μαρούλα, Τι διαβάζουν τα παιδιά μας, περ. Διαβάζω, τ. 24/1979.

Νταλ Ρόαλντ, Ματίντα, εκδ. Ψυχογιός.

Ντελόπουλος Κυριάκος, Η βιβλιοθήκη στο σχολείο, εκδ. Α.Σ.Ε., 1989.

Ντελόπουλος Κυριάκος, Το Βιβλίο των Βιβλίων, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1984.

Παπαδοπούλου Λίδα, Πρόσκληση σε δέντρο, περ. Διαδρομές, τ. 8/1987, σ. 318-319.

Πενάκ Ντανιέλ, Σαν ένα μυθιστόρημα (μτφρ. Ρένα Χακούτ), εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1996.

Πόσλανιεκ Κρίσπαν, Να δώσουμε στα παιδιά την όρεξη για διάβασμα (μτφρ. Στέση Αθήνη), εκδ. Καστανιώτη, 1992.

Το βιβλίο (σειρά: Δες πώς γίνεται), εκδ. Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις.

Τσιλιμένη Τασούλα, Ο Τιμολέων και το γιασεμί, εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία.

Χαραλαμπίδης Αγαθοκλής - Χατζησαββίδης Σωφρόνης, Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας, θεωρία και πρακτική εφαρμογή, εκδ. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1997.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Κυριάκος Ντελόπουλος, Η βιβλιοθήκη στο σχολείο, εκδ. Α.Σ.Ε., 1989, σ. 9.

2. Περισσότερα για την επικοινωνιακή διάσταση της γλώσσας στο σχολείο στο βιβλίο του Αγαθοκλή Χαραλαμπίδου και του Σωφρόνη Χατζησαββίδη, Η διδασκαλία της λειτουργικής χρήσης της γλώσσας - Θεωρία και πρακτική εφαρμογή, εκδ. Κώδικας, Θεσσαλονίκη 1997.

3. Βιβλιοφιλική, περ., εκδ. Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, τ. 4/1997.

4. Monica Hughes, Βιβλία: Μονοπάτια για χιλιάδες κόσμους (Το ξέφωτο), (μτφρ. Λότη Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου), περ. Διαδρομές, τ. 17/1990.

5. Ρόαλντ Νταλ, Ματίντα (το κεφάλαιο: Η Βιβλιοφάγος), εκδ. Ψυχογιός, σ. 16-28.

6. Giuseppe Zanini, Το βιβλίο των επαγγελματιών (το κεφάλαιο: Βιβλιοθήκες και μουσεία), εικονογράφηση Tony Wolf, εκδ. Στρατίκη.

7. Βιβλιοθήκες, τα λιμάνια της Γνώσης. Η Γέννηση της Γραφής και οι πρώτες Βιβλιοθήκες (το κεφάλαιο: Γραφή - Βιβλιοθήκη: Βίοι παράλληλοι), εκδ. Κέντρο Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠ.ΠΟ - Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων, ICOM - Ελληνικό Τμήμα, σ. 10-15.

8. Άλκπστις, Μουσεία και Σχολεία, Δεινόσαυροι κι Αγγεία, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, σ. 52.

9. Τασούλα Τσιλιμένη, Ο Τιμολέων και το γιασεμί, εκδ. Μαλλιάρης-Παιδεία.

10. Κυριάκος Ντελόπουλος, Το Βιβλίο των Βιβλίων (τα κεφάλαια: Το βιβλίο και τα μέρη του και Το βιβλίο και πώς να το χρησιμοποιήσεις), εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1984.

11. Ντανιέλ Πενάκ, Σαν ένα μυθιστόρημα (μτφρ. Ρένα Χακούτ), εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 1996.

12. Ρέα Καρθαίου, Βιβλία - Πυγολαμπίδες στο σκοτάδι, περ. Διαδρομές, τ. 21/1991, σ. 9.

13. Λίδα Παπαδοπούλου, Πρόσκληση σε δέντρο, περ. Διαδρομές, τ. 8/1987, σ. 318-319.

14. Β. Αγγελοπούλου κ.ά., Βιβλιαγάπη, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1989.

15. Διονύσης Βαλάσης, Μια περιπέτεια χωρίς τέλος (το κεφάλαιο: Πώς γίνεται ένα βιβλίο), εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1985.

16. Giuseppe Zanini, Το βιβλίο των επαγγελματιών (το κεφάλαιο: Δες πώς γίνεται ένα βιβλίο), εικονογράφηση Tony Wolf, εκδ. Στρατίκη.

17. Το βιβλίο (σειρά: Δες πώς γίνεται), εκδ. Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις.

18. Πόσλανιεκ Κρίσπαν, Να δώσουμε στα παιδιά την όρεξη για διάβασμα (μτφρ. Στέση Αθήνη), εκδ. Καστανιώτη, 1992.

Για τυχόν προμήθεια του υλικού που είναι απαραίτητο στην εφαρμογή του εκπαιδευτικού προγράμματος:

e-mail: stavros@eled.auth.gr